

О.М. Іванюта, асист.

ФОНДОВИЙ РИНОК В УКРАЇНІ ТА ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ЙОГО ІНФРАСТРУКТУРИ

Розглянуто фондовий ринок як складову фінансового ринку, проаналізовано діяльність інфраструктури фондового ринку України. Виокремлено основні проблеми розвитку вітчизняного фондового ринку та основні шляхи їх подолання.

Рассмотрен фондовый рынок как составляющая финансового рынка, проанализирована инфраструктура фондового рынка Украины. Выделены основные проблемы развития отечественного фондового рынка и основные пути их преодоления.

A fund market is considered as constituent of financial market, the infrastructure of fund market of Ukraine is analysed. The basic problems of domestic fund market development and basic ways of their overcoming are selected.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Фондовий ринок є невід'ємною складовою фінансового ринку кожної країни. Одним із показників ефективності функціонування ринку цінних паперів є пріоритетний розвиток його організованого сектору, який характеризується прозорістю проведення операцій із цінними паперами, ліквідністю, формуванням справедливої ціни на активи. На даний час фондовий ринок України перебуває в стадії формування. Останнім часом, спостерігаються позитивні тенденції в його розвитку.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику розвитку фондового ринку розглянуто в працях провідних зарубіжних та вітчизняних учених, а саме: З. Боді, Е. Долана, У. Шарпа, Ф. Мішкіна, Р. Мертона, К. Макконнелла, В. Загорського, Ю. Кравченка, Л. Худолія, С. Брю, О. Мендрула, О. Мозгового, В. Колесника та ін.

Мета та завдання статті полягає в розкритті суті фондового ринку України, визначення основних проблем його функціонування та характеристики інфраструктури ринку.

Виклад основного матеріалу дослідження. Фондовий ринок як складова фінансового ринку традиційно вважається забезпечувальною ланкою всієї фінансової системи держави. Фондовий ринок – явище об'єктивне, він виник у зв'язку з гострою потребою в додатковій формі мобілізації коштів для фінансового забезпечення розвитку економіки

держави. Світовий досвід доводить, що причиною економічної, а нерідко й політичної кризи є слаборозвинений фінансовий сектор країни. Натомість фондовий ринок спроможний надати фінансові послуги особливим категоріям (підприємствам, організаціям), за допомогою яких можна швидше адаптуватися до негативних змін в економічному та політичному середовищі.

Невід’ємною складовою фондового ринку є фондова біржа – організаційно оформлений, постійно діючий ринок, на якому проводиться торгівля цінними паперами; акціонерне товариство, яке зосереджує попит і пропозицію цінних паперів, сприяє формуванню їх біржового курсу та здійснює свою діяльність відповідно до чинного законодавства, статуту і правил фондової біржі.

У власності держави фондовий ринок покликаний виконувати такі завдання:

- сприяти формуванню єдиного економічного простору країни;
- допомагати визначати пріоритетні напрями інвестиційного фінансування секторів економіки;
- стимулювати конкурентоспроможність одних та обмежувати інші галузі;
- розподіляти, зменшувати інвестиційні ризики;
- бути носієм ринкової ідеології, що передбачає широку лібералізацію економіки;
- функціонувати як соціальний інститут, спроможний забезпечити капіталізацію заощаджень та перетворити їх на інвестиції.

Глобалізація економічного розвитку всіх сторін сучасної господарської діяльності диктує відповідні вимоги, кількісні та якісні параметри для української економіки. Реформування економіки з метою подолання наслідків економічної кризи та відповідність її світовим стандартам потребує створення сприятливого інвестиційного клімату для вітчизняних і закордонних інвесторів, становлення та ефективного розвитку національного фондового ринку. Якісний розвиток економіки не можливий без ефективно функціонуючого фондового ринку. Він акумулює і перерозподіляє фінансові ресурси у реальний сектор.

Порівняно з фондовими ринками найбільш розвинених країн національний фондовий ринок перебуває на стадії початкового розвитку, що пояснює його низьку ліквідність і конкурентоспроможність. Тому існує необхідність у дослідженні слабких сторін фондового ринку України та пошуку шляхів їх вирішення.

Основне завдання сьогодення – створення умов для становлення цілісного, висококваліфікованого, ефективного і справедливого ринку цінних паперів із метою подальшої інтеграції його у світові фондові ринки. Цей ринок є важливою складовою структури ринкової економіки. В Україні оборот цінних паперів стає однією з основних галузей фінансової сфери, без якої механізм ринкової економіки не здатен функціонувати.

Основними суб'єктами фондового ринку є його безпосередні учасники та інститути, що забезпечують проведення операцій на ньому. До перших належать інвестори, брокери, дилери, менеджери. Вони є безпосередніми учасниками проведення операцій і в більшості випадків відповідають за прийняті рішення. Водночас для укладання та остаточного завершення угоди необхідно користуватися різними торговими та реєстраційними системами. Уся система інститутів фондового ринку, що реалізує операції, являє собою його інфраструктуру.

Інфраструктура ринку України являє собою розмаїття економічних відносин, які швидко розвиваються. У процесі економічного переходу до ринкових відносин Україна зіткнулася з низкою гострих проблем: безробіття, високий рівень інфляції, скорочення обсягів виробництва, зниження рівня життя, зростання економічної нерівності. Ринковій же економіці необхідна відповідна інфраструктура – система взаємопов'язаних, взаємодіючих, субординованих інститутів, які функціонують як у рамках окремих ринків (мікрорівень), що виконують відповідні функції, так і в національній економіці в цілому (макрорівень).

Інфраструктура визначає основний порядок практичних дій учасників ринку та юридичні аспекти оформлення угод. Ринок цінних паперів потребує створення досить об'ємної нормативної бази і, як наслідок, надзвичайно складної інфраструктури. Вона залежить практично від кожного нормативного акта, що гарантує права учасників ринку цінних паперів

Створення ефективної інфраструктури фондового ринку України – один із головних засобів підвищення якісних показників його роботи.

Ефективність формування інфраструктури фондового ринку має такі наслідки:

- впливає на акумуляцію і концентрацію коштів населення та підприємств;
- позитивно позначається на залученні вітчизняного та іноземного капіталів в економіку України;

- сприяє процесу приватизації на її завершальному етапі;
- узгоджує майнові інтереси країни, інституційних та індивідуальних інвесторів у процесі обігу цінних паперів;
- заощаджує суспільні витрати на обіг фінансових інструментів та полегшує взаємні розрахунки підприємств;
- сприяє підвищенню ефективності управління підприємством;
- створює умови для інтеграції країни у світову економічну систему завдяки впровадженню загальносвітових принципів і стандартів функціонування фондового ринку.

Як правило, виділяють такі функції інфраструктури ринку капіталу, які можна назвати загальними:

1) забезпечення безперебійного функціонування господарських взаємозв'язків та взаємодії ринкових суб'єктів. Ця функція є внутрішньою, яка характеризує суть та призначення інфраструктури в економіці. Вона має пасивний характер, дає ринковій економіці умови та можливості для виконання економічних функцій (оптимальна акумуляція ресурсів та створення з них продуктів господарської діяльності) без участі у створенні самого продукту;

2) регулююча функція, яка впорядковує взаємодію елементів самої системи. Ця функція є активною, продовженням першої функції та має зовнішній характер. Вона існує над процесом взаємодії господарюючих суб'єктів: без неї вони, з одного боку, не можуть взаємодіяти, а з іншого – за певних обставин вона спроможна суттєво впливати на процес відтворення;

3) трансакційна функція є інституціоналізованою трансакцією, що впливає з товарногрошової природи ринкової економіки, яка являє собою потоки товарів, ресурсів та грошових коштів, які безперервно рухаються за умов посередництва постійно здійснюваних угод (трансакцій).

У розвиненій ринковій економіці існує мережа таких інститутів. Трансакції можуть здійснюватися і без цих інститутів, що характерно для початкових етапів переходу до ринку, але надалі трансакції впорядковуються, організовуються, закріплюються у відповідних інститутах, тому інфраструктура виступає інституціоналізованою формою трансакцій.

Ситуація на фондовому ринку перебуває під впливом тих обставин, які мають місце в країні: політичних – очікування чергових виборів і сподівання на позитивні зміни; економічних – невизначеність у сфері приватизації/реприватизації; регуляторних – проблем із репатріацією фінансових інвестицій за кордон через зміну нормативної бази НБУ щодо цих операцій.

Згідно з останнім Звітом Державної комісії з цінних паперів та фондового ринку (ДКЦПФР) за 2010 рік протягом останніх років макроекономічні процеси в Україні характеризувалися певною нестабільністю, відповідно відреагував і фондовий ринок України. Найважливішим джерелом залучення фінансових ресурсів на ринку цінних паперів виступали такі види цінних паперів, як акції, облігації підприємств та інвестиційні сертифікати.

У загальній структурі зареєстрованих випусків емісійних цінних паперів у 2010 році серед фінансових інструментів найбільші обсяги випусків зареєстровано з акціями – 40,59 млрд грн (42,48%), інвестиційними сертифікатами пайових інвестиційних фондів – 36,6 млрд грн (38,3%), облігаціями підприємств – 9,49 млрд грн (9,93%). На рис. 1 наведено структуру видів цінних паперів, випущених у 2010 році різними емітентами [4].

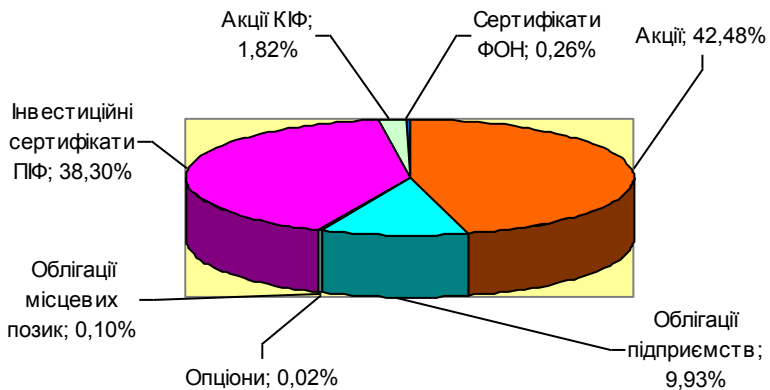

Рисунок 1 – Структура випусків цінних паперів у 2010 році в Україні, %

Загальний обсяг випусків емісійних цінних паперів у 2010 році продемонстрував значне зростання, і станом на 31.12.2010 року цей показник становив 835,61 млрд грн, що на 12,92% більше від попереднього 2009 року [4] (рис. 2).

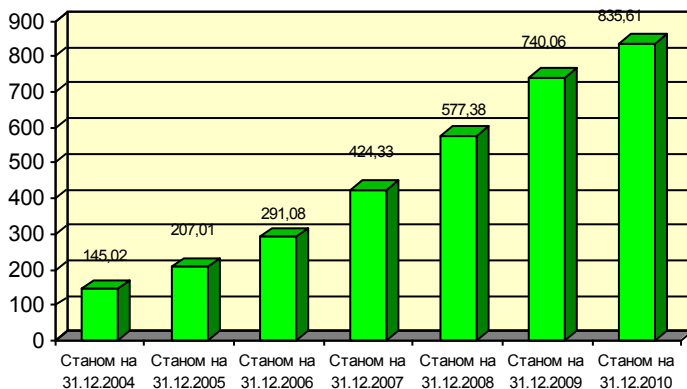

Рисунок 2 – Динаміка обсягу випусків цінних паперів в Україні у 2004 – 2010 роках (нарощуваним підсумком), млрд грн

Внутрішня підтримка українського фондового ринку знаходиться не на найвищому рівні: українські інституціональні інвестори (пенсійні фонди, страхові компанії, які розміщують свої резерви в ліквідних акціях, інститути спільного інвестування) істотно програють західним інвесторам за обсягом коштів, що інвестуються в український фондовий ринок. Західні ж інвестори дуже швидко реагують на будь-які новини, на відміну від вітчизняних.

Крім низької ліквідності та слабкої внутрішньої підтримки, на фондовому ринку України існує ще одна фундаментальна проблема: вкрай низький відсоток акцій, які обертаються на біржі. А це означає, що фондовий ринок України є вкрай нерозвиненим і на ньому неможливо реалізовувати довготривалі інвестиційні стратегії. А це у свою чергу уповільнює як власне розвиток ринку, так і розвиток національної економіки.

Вітчизняні підприємці недостатньо ознайомлені з основними засадами ведення успішної діяльності на фондовому ринку та шляхами уникнення негативних наслідків на ньому. Ми поділяємо думку відносно необхідності постійних PR-акцій за участю провідних управляючих компаній. Це, без сумніву, дозволить значно ширшому колу потенційних споживачів долучитися до можливості інвестування у фондовий ринок.

Для покращення ситуації на фондовому ринку України потрібні координовані дії Верховної ради, Уряду та Фонду державного майна України. Терміново необхідно створити систему інформування й консультування населення щодо ситуації на фондовому ринку, більш

активно розвивати накопичувальну пенсійну систему, проводити приватизацію державних підприємств переважно через фондову біржу. Усе це дозволить достатньо швидко зробити український фондовий ринок прозорим, ліквідним та ефективним.

10 січня 2012 року Верховна рада ухвалила у першому читанні законопроект щодо посилення державного контролю за діяльністю учасників фондового ринку, що покликаний забезпечити належний контроль з боку держави за професійними учасниками фондового ринку, визначення реальних власників його професійних учасників і встановлення вимог до їх ділової репутації та фінансового стану. Якщо цілі даного законопроекту будуть досягнуті, можна очікувати покращення становища як на самому ринку, так і усунення негативних явищ на ньому (недобросовісних спекуляцій).

Висновки. Отже, незважаючи на позитивні тенденції торгівлі на фондовому ринку України, залишається ще низка невіршених проблем, які стримують наближення даного сегмента ринку до світових стандартів. Реалізація Програми розвитку фондового ринку України на 2011–2015 рр. та проведення вищезазначених заходів з вирішення проблем вітчизняного фондового ринку дадуть можливість досягти таких результатів: суттєве розширення пропозиції цінних паперів з високими інвестиційними характеристиками; удосконалення засад функціонування боргового та іпотечного ринку; створення ринку похідних цінних паперів; активізація вторинного ринку цінних паперів; покращення інформаційної прозорості фондового ринку; залучення широкого кола інвесторів на фондовий ринок; створення консолідованої біржової системи; зосередження торгівлі цінними паперами та іншими фінансовими інструментами переважно на біржовому фондовому ринку; модернізація депозитарної системи відповідно до міжнародних стандартів; створення надійної системи клірингу і розрахунків; про інформування населення щодо інвестиційних можливостей фондового ринку; удосконалення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації фахівців з питань фондового ринку.

Список літератури

1. Жупаненко В. Сучасне трактування інфраструктури фондового ринку/ В. Жупаненко // Ринок цінних паперів України. – 2010. – № 3. – С. 63–73.
2. Поплавська М. В. Особливості формування фондового ринку України / М. В. Поплавська // Економіка та держава. – 2011. – № 2. – С. 79–81.

3. Котирло О. О. Шляхи підвищення конкурентоспроможності фондового ринку України / О. О. Котирло // Формування ринкових відносин в Україні. – 2011. – № 1. – С. 102–105.

4. Державна комісія з цінних паперів та фондового ринку [Електронний ресурс] : звіт ДКЦПФР за 2010 рік. – Режим доступу : <<http://www.ssmc.gov.ua>>.

5. Ринки акцій побачать світло в кінці тунелю, якщо влада буде готова його запалити (За матеріалами Інтерфакс-Україна) [Електронний ресурс] // Фондовий ринок. – 2012. – Режим доступу : <<http://news.finance.ua>>.

Отримано 30.10.2012. ХДУХТ, Харків.

© О.М. Іванюта, 2012.

УДК 331.101:640.4

Л.Є. Калініна, асп. (ДонНУЕТ, Донецьк)

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ПОНЯТТЯ «ПРАЦЯ»

Розглянуто підходи до визначення поняття «праця». Систематизовано основні положення «теорій про працю». Розроблено механізм впливу суб'єкта праці на продукт з використанням елементів її процесу.

Рассмотрены подходы к определению понятия «труд». Систематизированы основные положения «теорий о труде». Разработан механизм влияния субъекта труда на продукт с использованием элементов его процесса.

Discusses approaches to the definition of «work». Systematized the main provisions of the «theories of labour». The mechanism of influence of the subject of work on the product with the use of the elements of the process.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Одним із важливих чинників розвитку індустрії гостинності й туризму в країні є якість у всьому різноманітті даного поняття: якість товарів, послуг, праці тощо, високі показники якої є головною конкурентною перевагою підприємства, тобто готелі всіх категорій мають бути безпечними, зручними, гостинними; а постійне й безперервне підвищення якості праці менеджерів повинно стати довгостроковою стратегією розвитку підприємств готельного господарства з метою досягнення ними довгострокового успіху.